

Kv-päivät 2013, Levi

Ihmisoikeusperustaisuus korkeakoulujen
kehitysyhteistyössä

Esimerkkinä North-South-South hanke

Katarina Frostell

Ihmisoikeusinstituutti

Åbo Akademi

kfrostel@abo.fi

02-2154751

North-South-South: Sustainable Development and Human Rights

- 2007-2013
- Koordinaattori: Åbo Akademi, Ihmisoikeusinstituutti
- Partnerit: Turun yliopisto, Dar es Salaamin yliopisto, Zanzibarin yliopisto, Makereren yliopisto, Pretorian yliopisto
- NSS rahoituksella:
  - 26 opiskelijavaihtoa
  - 16 opettajavaihtoa
  - 3 intensiivikurssia
  - 4 partneritapaamista
- <http://www.abo.fi/institution/en/nssproject>
- Koordinointi siirtyy Turun yliopistolle syksyllä 2013

Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa

- Kansainväliset ihmisoikeussopimukset antavat normatiivisen perustan tarkasteluun
- Ihmisoikeudet toimivat sekä kehityksen päämääränä että ohjaavat prosessia, jonka avulla päästään päämäärään
- IO-lähestymistavassa tehdään ero oikeuksien haltijoiden (rights holders) ja velvoitteiden kantajien (duty bearers) välillä; voivat olla osittain samoja henkilöitä
- YK:n piirissä on 2003 hyväksytty yhteinen näkemys ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan periaatteista

Keskeiset periaatteet

- Selkeä yhteys ihmisoikeusnormeihin
- Vastuullisuus (accountability)
- Syrjimättömyys (non-discrimination) ja haavoittuvien ryhmien asema
- Osallistaminen (participation) ja voimaannuttaminen (empowerment)

- YK:n Common Understanding (2003), kts. myös UM:n toimintaohje (2012)

Selkeä yhteys ihmisoikeuksiin

- Kehitysyhteistyöhankkeissa yleensä mahdollista löytää yhteys ihmisoikeuksiin:
  - Kansalais- ja poliittiset oikeudet
  - Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet
  - Kollektiiviset oikeudet (oikeus kehitykseen, alkuperäiskansojen oikeudet, oikeus puhtaaseen ympäristöön ym.)
- Lähteet
  - YK:n ihmisoikeusjulistus ja ihmisoikeussopimukset
  - IO-sopimusten valvontakomiteoiden tulkintaohjeet (General Comments tai General Recommendations), www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/TBGeneralComments.aspx

Vastuullisuus

- Vastuullisuus voi olla poliittista, oikeudellista, taloudellista tai sosiaalista
- NSS-hankkeessa velvoitteiden kantajina ovat kaikki partneriyliopistot, oikeuksien haltijoina ovat sekä opiskelijat että opettajat eli osittain samat henkilöt, jotka toteuttavat hanketta
- NSS-hankkeen tiukka formaatti vahvistaa läpinäkyvyyttä ja sitä kautta vastuullisuutta
- NSS-hankkeiden kollegiaalinen työskentelytapa, josta pohjoinenkin "saa hyötyä", korostaa sekä pohjoisen että etelän vastuullisuutta eli ei ainoastaan etelän vastuullisuutta suhteessa pohjoiseen
- Oikeudellinen vastuullisuus vaatisi nimenomaista mainintaa CIMO:n ja yliopistojen välisessä sopimuksessa

Syrjimättömyys ja haavoittuvat ryhmät

- Toteutus varsinkin intensiivikurssien kautta, kurssien teemat: 1) Köyhyys, 2) Vammaisten oikeudet ja 3) HIV/AIDS
- Kurssiohjelmat sisälsivät myös osioita, joissa käsitteimme kaikkein heikoimmassa asemassa olevien oikeuksia, esim. vammaiset naiset, seksuaalivähemmistöt ja HIV/AIDS
- Varsinkin seksuaalivähemmistöasiat ovat olleet vaikeita. Mielestäni pitää olla valmiutta osallistua tähän keskusteluun ja haastaa syrjiviä mielipiteitä

Syrjimättömyys (jatkuu...)

- Myös keskeinen periaate kurssien toteutuksessa, erityisesti ajankohtainen asia vammaisten oikeuksia käsittelevällä kurssilla Makereren yliopistossa 2010
  - Miten käytännössä varmistaa, että vammaisilla opiskelijoilla ja opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kurssille ottaen huomioon budjetin niukkuus ja vaikeat olosuhteet?
  - Vammaisten oikeuksien "reasonable accommodation" -periaate keskeinen tässä yhteydessä
  - Rahan puute on huono argumentti, joidenkin mielestä ehkä jopa lainvastainen

Osallistaminen ja voimaannuttaminen

- Hanketasolla olemme pyrkineet kollegiaaliseen päätöksentekoon ja vastuun jakamiseen
- Opetusmenetelmät keskiössä, kun puhutaan näiden periaatteiden toteutuksesta NSS-hankkeessa
- Oikeuksien haltijoiden tulisi voida osallistua oikeuksien sisällön määrittelyyn, varsinkin TSS-oikeudet ovat yhteyspesifisiä
- IO-lähestymistapa ei tarkoita, että voimme hakea kansainvälisistä normeista valmiin paketin, jonka toteutamme paikallisella tasolla

Lähteet

- <http://hrbaportal.org/the-un-and-hrba> (UN Common Understanding 2003)
- http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84810/sarelin_alessandra.pdf?sequence=2 (Alessandra Sarelinin (ÅA) väitöskirja ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta kehitykseen 2012)
- <http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=241944> (Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma 2012)